ci time

Odborný analytický měsíčník

ÚNOR 2012 | ČÍSLO 2
WWW.CICAR.CZ
ZDARMA

Internet a vlastnická práva

Ochrana počítačového programu jako předmětu duševního vlastnictví je zakotvena v současném legislativním prostředí jednotlivých států EU včetně ČR. Přesto se u nás nelegálně užívá až 36 % softwaru.

Knihtiskem zabíjíš písaře

Rozhovor o životě v globální IT firmě, šancích českých firem na světovém trhu, nezbytnosti informačních technologií, ochraně duševních práv a také o e-Governmentu s šéfem společnosti Novell Alešem Kučerou.

IT HÝBOU SVĚTEM

EKONOMIKY, PRÁVA I POLITIKY

obsah

4 | Z Prahy do Silicon Valley

ANALÝZA | TÉMA Oblast na sanfranciském pobřeží bývá označována jako centrum počítačového a technologického průmyslu. Alespoň v americkém měřítku. Mnoho českých firem a odborníků však nemělo možnost se s tímto zázrakem osobně seznámit. Jaké to tedy skutečně je v Křemíkovém údolí a jak moc se zdejší prostředí odlišuje od toho, co známe z Čech?

Autor Filip Molčan

6 | Knihtiskem zabíjíš písaře

ROZHOVOR | TÉMA O životě v globální IT firmě, šancích českých firem na světovém trhu, nezbytnosti informačních technologií, ochraně duševních práv a také o e-Governmentu

Rozhovor s Alešem Kučerou

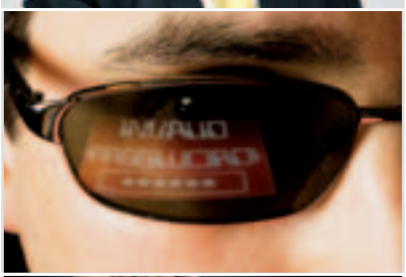

10 | Užíváte počítačový program legálně?

ANALÝZA | TÉMA Ochrana počítačového programu jako předmětu duševního vlastnictví je v současném legislativním prostředí jednotlivých států Evropské unie zakotvena, přičemž Česká republika není na tomto poli žádnou výjimkou. I přesto dle poslední studie organizace BSA se v České republice užívá nelegálně 36 % softwaru.

Autor Jan Beneš

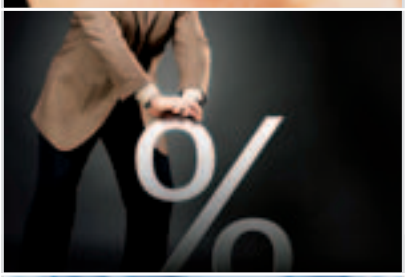

14 | Vlastnictví v případě abstraktních děl

ANALÝZA | TÉMA O duševním vlastnictví se dnes většinou píše, jako kdyby bylo samozřejmostí. Při bližším pohledu se ale dá mnoho argumentů pro duševní vlastnictví jednoduše zpochybnit...

Autor Jan Průša

16 | Nová média ve veřejném sektoru

ANALÝZA | TÉMA Komunikace v nových médiích se posunula do druhé fáze svého vývoje. Po etapě nadšeného objevování a nekritického obdivu nadchází doba hledání vskutku efektivního využití.

Autor Marek Buchta

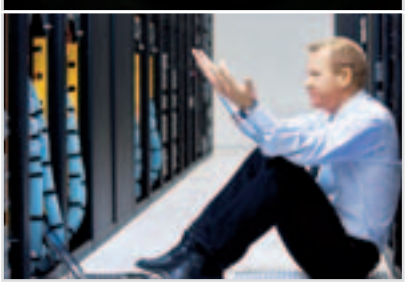

18 | IT na Slovensku

ROZHOVOR | TÉMA Podľa Eurostatu používa pravidelne internet na Slovensku viac ľudí, ako je priemer EÚ. Širokopásmový internet majú tri štvrtiny firiem, čo je síce pod únijným priemerom, ale stále je to dobrý výsledok v porovnaní s elektronickou dostupnosťou verejnej správy.

Autor Radovan Ďurana

CI Time
Odborný analytický měsíčník
Číslo 2
Ročník 2
Únor 2012

Vydává
CI Consult & Research, s.r.o.
IČ: 24772461
Vladislavova 1390/17
110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty
Telefon: 224 054 087
www.cicar.cz, citime@cicar.cz

Redakce

Šéfredaktor
Ladislav Mrklas

Odborní konzultanti redakce
Ivan Langer, Josef Šíma

Tajemnice redakce
Petra Viktorová

Art director
Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Vedoucí redaktoři rubrik
Jan Jireš (mezinárodní vztahy a bezpečnost)
Petr Sokol (evropská politika)
Marek Buchta (veřejný marketing)
Ondřej Mátl (zdravotní a sociální politika)
Petr Stiegler (IT)
Jaroslav Salivar (vnitřní bezpečnost)

Stálí spolupracovníci
Barbora Bakulová, Radovan Ďurana, Ludmila Habadová, Miroslav Hyrman, Luboš Jemelka, Jiří Kozák, Filip Molčan, Jan Průša, Dalibor Roháč

Jazyková korektura
4JAN Public Relations, s.r.o

Registrace MK ČR E 19998,
ISSN 1804-8099

Milí čtenáři,

o tom, že informační technologie zásadně zasahují do chodu ekonomiky, není pochyb řadu let. V posledních několika týdnech ale víří hladinu veřejného mínění i právní a politické souvislosti jejich fungování. Únorové číslo měsíčníku CI Time, věnované právě IT v různých souvislostech, bylo plánováno hodně dopředu. To, že se trefí právě do doby rozjitřených sporů o autorská práva na internetu, jsme však rozhodně nevěděli. A stalo se.

Téma otevírá zajímavý pohled Filipa Molčana s výmluvným názvem Z Prahy do Silicon Valley. Autor strávil v minulém roce několik týdnů v této Mekce amerického IT průmyslu. Přináší proto čerstvé postřehy o místních trendech. K nejzajímavějším patří fakt, že zdejší investoři rádi spolupracují s osobami, které zažily významné neúspěchy.

Rozhovor Petra Stieglera s šéfem české a slovenské pobočky globální IT firmy Novell Alešem Kučerou se zabývá mimo jiné šancemi českých firem na světovém trhu, ochranou duševních práv a také oblastí e-Governmentu. Jednu z jeho hlavních myšlenek zástupce českého IT byznysu shrnuje jednoduše takto: „Tvrdím, že musí zmizet model zacházení s intelektuálním vlastnictvím, tak jak ho známe."

Hlavní téma pokračuje dvěma právními analýzami. Jan Beneš shrnuje ochranu počítačového programu jako duševního vlastnictví v českém i evropském kontextu. Josef Donát si všímá dopadů tažení proti tzv. švarcsystému na český IT sektor, ve kterém je velmi obvyklé ad hoc najímání specialistů na konkrétní úkoly. A také upozorňuje na způsoby, jak se v takových případech lze vyhnout problémům.

Ekonom Jan Průša se vrací k tématu duševního vlastnictví. Jeho perspektiva je prvořadě ekonomická či ekonomicko-filosofická. Marek Buchta se zabývá tématem využití nových médií ve veřejném sektoru. Zdůrazňuje, že nastala doba, kdy je od prvotního nadšení třeba přejít k efektivnímu využívání. Posledním příspěvkem k hlavnímu tématu je analýza ekonoma Radovana Ďurany, která se věnuje IT na Slovensku. A to v širokém kontextu byznysu i veřejné sféry.

Únorové číslo CI Time doplňují texty bezpečnostní analytičky Ireny Kalhousové o perspektivách íránského jaderného programu a právníka Luboše Jemelky o důležitém rozhodnutí českého Ústavního soudu ve věci omezení sledování mobilních telefonů.

Nové číslo našeho měsíčníku, jež se bude věnovat společné evropské měně, vyjde v březnu.

S přáním inspirativního čtení

Ivan Langer,
zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce

Ladislav Mrklas,
zakladatel společnosti
a šéfredaktor

Z Prahy do Silicon **Valley**

Oblast na sanfranciském pobřeží bývá označována jako centrum počítačového a technologického průmyslu. Alespoň v americkém měřítku. Mnoho českých firem a odborníků však nemělo možnost se s tímto zázrakem osobně seznámit. Jaké to tedy skutečně je v Křemíkovém údolí a jak moc se zdejší prostředí odlišuje od toho, co známe z Čech?

FILIP MOLČAN | Autor je spoluzakladatelem projektu CzechGeeks, který se snaží v ČR najít talentované IT odborníky a realizovat inovativní projekty s celosvětovým dopadem

Silicon Valley je výjimečnou oblastí v rámci celého světa. Sídlí zde většina technologických firem a většina zajímavých investorů a dalších organizací, které se podílejí na úspěších firem, jako je Google, Facebook, Twitter, Groupon a stovky dalších. Křemíkové údolí se stalo jakýmsi symbolem a Mekkou mladých, dynamických firem, které mají touhu prorazit v oboru informačních technologií.

Oblast od San Francisca po San Jose čítá necelé 3 miliony obyvatel s průměrnou mzdou 130 tis. Kč měsíčně a sídlí zde přes 3 000 technologických firem. Je to neuvěřitelně kreativní a rychlé prostředí. Denně tu vznikají desítky firem a desítky zase zanikají, a to tempem, které je pro nás nevídané. Investoři jsou hladoví po nových nápadech a jsou ochotní riskovat mnohem více než na jiných místech světa.

Jedním z důvodů, proč zrovna tady vzniklo takto inovativní prostředí, je fakt, že zde působí hned několik kvalitních vysokých škol. Stanford, Berkeley a San Jose State nejčastěji zásobují nové startupy kvalitními lidmi. Do Silicon Valley míří také velké množství cizinců (přes 36 % z obyvatel Silicon Valley), přesto zde poptávka po kvalitních lidech vysoce převyšuje nabídku.

Denně jsou zde pořádány větší či menší konference, meetupy a další setkání lidí z různých oblastí. Na těchto akcích lze potkat zakladatele úspěšných firem nebo začínající podnikatele stejně jako kvalitní programátory, designery a další talenty hledající svůj projekt snů. Už jen to může být zdrojem velké inspirace i cenných rad pro všechny nadšené, začínající vývojáře.

V oblasti Silicon Valley je vybudovaný celý ekosystém dalších kousků skládanky celého úspěchu. Působí zde řada konzultantů, kteří se snaží začínajícím firmám pomáhat, řada bank a dalších finančních institucí, které se snaží pomoci s financováním startupů. Založení firmy je otázkou dvou hodin na internetu a vše je podřízeno tomu, aby se podnikatel mohl maximálně soustředit na svůj hlavní business. A v neposlední řadě tu mají podnikatelé dlouhou řadu úspěšných, u kterých se mohou inspirovat. V tomto směru je nutné konstatovat, že nic podobného v České republice nalézt nelze.

NEÚSPĚCH JE CENĚN

Co je v Silicon Valley velice odlišné od ČR, je přístup k neúspěchu. Máte za sebou několik firem, které nebyly úspěšné, které zkrachovaly? Pak jste v Silicon Valley kupodivu velice ceněni. Investoři spolupracují rádi s lidmi, kteří vědí, co je to neúspěch. Pořádají se tu dokonce konference o neúspěchu. Lidé zde sdílejí své zkušenosti a předávají je dalším, aby tyto chyby neopakovali.

Všichni v oblasti Křemíkového údolí chtějí dokázat něco velkého. I zdánlivě velice zvláštní projekty mají šanci zde získat svého investora a vydat se na cestu ke vzorům úspěchu, tedy tam, kde je dnes Facebook, Google, Apple a další firmy. Investoři jsou připraveni investovat i do sebevíce bláznivějších nápadů a podnikatelé tak dostanou šanci ukázat, zda projekt má smysl nebo ne. Jen malé procento firem uspěje, ale velké množství firem má možnost své štěstí zkusit. Na druhou stranu je potřeba konstatovat, že ne všichni uspějí, protože konkurence je obrovská.

INVESTOŘI
SPOLUPRACUJÍ
rádi s lidmi, kteří zažili neúspěch, protože vědí, které chyby nemají opakovat.

INVESTOŘI AKCEPTUJÍ RIZIKO

V České republice máme velice schopné odborníky z oblasti informačních technologií. Vznikají zde i první akcelerátory, kde mohou zajímavé startupy vznikat a získat prvotní kapitál a především rady od zkušených podnikatelů. Jen málo firem v ČR má ale cíl proniknout na zahraniční trhy a stát se světovým hráčem ve své oblasti. Ve srovnání s naším prostředím je nutno vyzdvihnout i minimální administrativní bariéry při zakládání firem.

Další rozdíl je v chování investorů v Silicon Valley, míra rizikovosti při investování je zde posunuta hodně vysoko. Investuje se do projektů, které nemají jasnou monetizaci, není jasné, zda budou mít úspěch, zda je vůbec lidé přijmou, není jasné, jak a kdy se investované finance mohou vrátit. Investuje se do nápadů a do výjimečných lidí.

Knihtiskem **zabíjíš** písaře

O životě v globální IT firmě, šancích českých firem na světovém trhu, nezbytnosti informačních technologií, ochraně duševních práv a také o e-Governmentu.

Rozhovor s Alešem Kučerou, generálním ředitelem společnosti Novell pro Českou a Slovenskou republiku.

PETR STIEGLER | Vedl rozhovor

Novell je americká globální společnost, takže jako její dlouholetý ředitel máte možnost porovnávat fungování mezinárodní společnosti s těmi českými.

Začíná to od takových základních věcí, jako je komunikace. V rámci globální firmy se všichni samozřejmě mezi sebou baví anglicky, a i když tento jazyk zvládají perfektně, není to jejich rodná řeč. Takže je nutné se vyjadřovat jednoznačně, bez dvojsmyslů a narážek, aby si všichni vzájemně rozuměli. Což se ve firmě, kde všichni hovoří mateřským jazykem, zpravidla neděje. Já jsem díky této zkušenosti vedl zaměstnance českého Novellu, aby komunikovali také tak: jasně a jednoznačně. Možná byste byl překvapen, jak to pro ně bylo těžké a jak to nakonec firemní kultuře a efektivitě prospělo. Na druhou stranu práce v globální firmě vyžaduje značnou kázeň, protože se mnohdy stane, že svého nadřízeného nevidíte tři měsíce. V tom nesmírně pomáhají moderní komunikační prostředky. Já si pamatuji dobu, kdy se objednávky a další věci zasílaly faxem a trvalo to dejme tomu týden, dnes je možné vše díky e-mailům a dalším věcem vyřídit během 24 hodin.

Měl jsem také možnost zažít přerod firmy od mezinárodně obchodovatelné společnosti, kdy jsme byli vystaveni tlaku burzy a velmi pečlivě se sledovaly kvartální výsledky, což trochu komplikovalo dlouhodobější projekty, jejichž výsledky se projeví mnohem později. Dnes již Novell na burze není, má konkrétní vlastníky, a i když je výkonnost požadována úplně stejná, těmto dlouhodobějším projektům to rozhodně prospělo.

Stalo se vám někdy, že naopak onen globální charakter velké IT firmy narazil na specifické české prostředí, kde prostě nefungoval?

PŘÍLIŠNÉ
OMEZENÍ
INTERNETU
může vést ke vzniku paralelních sítí, kde budou „bad guys“ zcela bez kontroly.

Jistě že stalo. Na úvod ale musím říct, že jestli mi něco Novell dal, tak to byl opravdový multikulturalismus, ne jen takový ten, který je dnes mnohdy jen módní záležitostí. Ale je pravdou, že někdy to prostě nefunguje. Úplně první úkol, který jsem dostal, když jsem přišel do Novellu, bylo posoudit reklamu na tehdy nový produkt, který se jmenoval Border manager, tedy jakýsi strážce hranic. Americká reklamní agentura si vybrala pro jeho prezentaci šerifskou hvězdu v typické novellovské barvě, tedy červené. Šerifská hvězda je obvykle šesticípá, to ale příliš evokovalo Davidovu hvězdu, takže ji změnili na pěticípou. Zkráceně řečeno, do Čech měla přijít zhruba v polovině devadesátých let reklama, jejímž hlavním symbolem byla rudá pěticípá hvězda. Tak v tomto případě jsem opravdu musel vysvětlit, že taková kampaň by žádné kladné body nepřinesla.

NA JEDEN **ÚSPĚŠNÝ** PROGRAM,

jako je třeba populární hra Angry Birds, je asi tak sto tisíc jiných, neúspěšných. Konkurence je gigantická a díky internetu je globální.

INTERNETOVÝ **TRH** POSTRÁDÁ REGIONÁLNÍ **HRANICE**

Několika českým IT firmám se podařilo prorazit i v mezinárodním měřítku, ale přece jen není takových úspěchů mnoho. Co byste poradil české společnosti, která by chtěla prorazit dejme tomu ve Spojených státech?

To je samozřejmě velmi těžká otázka, kdyby na to existoval jednoduchý recept, asi by to tak dělal každý. Samozřejmě základním předpokladem je mít dobrý produkt, který má naději oslovit zákazníky na daném trhu. Ale jednu radu asi přece jen dát mohu: stejně jako si řada zahraničních firem, které chtějí vstoupit na český trh, najímá lokální, české manažery, aby byli schopni zvládnout specifika trhu i podnikatelského prostředí, najměte si i vy amerického manažera. Usnadní vám to mnoho věcí.

A co říkáte na nové způsoby distribuce, jako je applovský App Store nebo Android market, kde se vývojáři obejdou bez klasické korporátní infrastruktury?

Velké nadnárodní korporace stále představují velkou tržní sílu, rozvoj internetu však umožnil, aby byl silný i jednotlivec. Zuckerberg (zakladatel Facebooku), Paige s Brinnem (zakladatelé Googlu), ti všichni měli na začátku jen pár dolarů, a přesto dokázali vybudovat obrovské firmy. Zmiňovaný App Store nebo Android market v tom šly dál, skutečně stačí mít dobrý nápad, dobrý produkt, a člověk se může úspěšně prosadit. Jen musíme mít na paměti, že na jeden úspěšný program, jako je třeba populární hra Angry Birds, je asi tak sto tisíc jiných, neúspěšných. Konkurence je gigantická a díky internetu je globální . A ne všichni si to dostatečně uvědomují. Příkladem tohoto nepochopení je třeba ministerstvo financí, které se snaží zakázat zahraniční sázkové kanceláře, které fungují na internetu. Není mi jasné, jak to chtějí technicky vynutit.

Já si myslím, že si to vlády obecně velmi dobře uvědomují, a proto se také snaží různými způsoby provoz internetu regulovat či do něj nějak zasahovat. V současné době je velmi aktuální debata nad dohodou ACTA – co na ni říkáte?

Já pracuji ve firmě, která se živí tím, že prodává produkty duševního vlastnictví, takže samozřejmě jsem proti tomu, aby

ING. ALEŠ KUČERA

- vystudoval elektronickou fakultu ČVUT, obor elektronické počítače v roce 1987,
- v devadesátých letech pracoval v různých IT firmách jako marketingový ředitel,
- od roku 1998 řídí pobočky společnosti Novell v České a Slovenské republice,
- několik let byl členem představenstva ve Sdružení pro informační společnost, zabývá se zejména problémem správy identit v e-Governmentových projektech, v České republice zejména v projektech Czech POINT a v Informačním systému datových schránek.

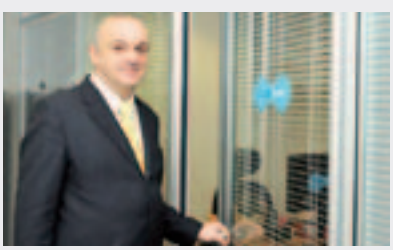

někdo pirátským způsobem kopíroval náš software. Protože pak přestávají fungovat veškeré ekonomické modely, které počítají s náklady na vývoj software. Nicméně, jsem přesvědčen o tom, že dohoda ACTA je nesmyslná, a dám vám hned příklad: Představte si, že po dálnici pojede zloděj s ukradeným autem plným ukradených věcí. Podle logiky té dohody zavřete ředitele správy dálnic a pak i dálnici samou, protože po ní jezdí zloděj. Ale jak to mohl ten nebohý ředitel dálnic vědět nebo ovlivnit? Největší problém té smlouvy ACTA je, že přesunuje na provozovatele serverů a na providery odpovědnost za obsah, který je sdílen nebo přenášen. Oni ale nejsou schopni s tím technicky nic udělat. Jiný příklad – hovořili jsme o App Store – pokud tam někdo nabídne program, u kterého se později zjistí, že porušuje cizí autorská práva, zavřeme celý App Store? Celý ten problém je svým způsobem soubojem mezi starým a novým. Viděl jsem onehdy jednu anekdotu, která to velmi hezky ilustruje – dva muži, jeden z nich drží tištěnou knihu a druhý mu povídá: Knihtiskem zabíjíš písaře. A měl samozřejmě pravdu – knihtisk skutečně připravil písaře o práci. Stejně tak tvrdím, že musí zmizet model zacházení s intelektuálním vlastnictvím, tak jak ho známe.

Veškeré snahy o regulaci, které představuje i ACTA, v sobě skrývají jedno velké nebezpečí. Internet ve své technické podstatě umožňuje některým vybraným organizacím alespoň nějakou kontrolu, například na obranu před terorismem. Jestliže však budou pokračovat snahy o různá omezení internetu, může se také stát, že vzniknou naprosto paralelní sítě a komunikační kanály, kde budou připojeni opravdoví „bad guys“, a nebudeme mít už žádnou možnost obrany.

LIDÉ MUSÍ **DOSTAT ČAS** PŘIJMOUT REVOLUČNÍ ZMĚNY

Souboj starého s novým je pro Vás celkem důležitým tématem – vím, že jste se podílel na řadě projektů eGovernmentu, které jsou svým způsobem soubojem tradičního úřadování s tím moderním, elektronickým. Nemáte pocit, že se však poslední dobou tyto aktivity poněkud zpomalily?

Tak to je asi pravda, na druhou stranu vývoj zpravidla neprobíhá v čase úplně lineárně, v jednom období to jde rychleji, potom se tempo zpomalí. Příkladem mohou být datové schránky, kde se ve velmi rychlém čase podařilo přijmout legislativu, vyvinout technické řešení a nasadit ho, ale bylo potřeba dát společnosti čas na to, aby jej přijala. Je zde i otázka, zda by byla společnost vůbec schopna absorbovat nepřetržitý rychlý vývoj, nebo zda potřebuje čas na jeho akomodaci.

Druhou věcí je, že všechny vládní projekty trpí tím, že lidé, kteří jsou za ně odpovědní, se střídají jako apoštolové na orloji. A k tomu trochu cynicky poznamenávám, že u toho orloje máte alespoň jistotu, že potřinácté se objeví stejná postava. Ale vážně – v poslední době probíhají personální změny velmi rychle, sotva mají zodpovědní politici či úředníci šanci s projektem se seznámit, pochopit ho, tak už zase odcházejí. Tato diskontinuita, způsobená demokratickými principy i způsobem jejich uplatňování, realizaci dlouhodobých projektů moc neprospěje. Když se podíváte na státy nebo i firmy, které jsou úspěšné – alespoň v tomto oboru – zpravidla se vyznačují tím, že mají určitou kontinuitu alespoň těch lídrů. V Čechách je zodpovědné za eGovernment ministerstvo vnitra – jen si spočítejte, kolik lidí se v jeho čele vystřídalo za poslední čtyři roky.

A je to samozřejmě i o těch konkrétních lidech – podívejte se, jak byl úspěšný Microsoft, když ho řídil Gates, jak je úspěšný Oracle, když ho řídí Ellison.

IT DÁLE A DÁLE PRORŮSTÁ

do téměř všech oblastí našeho života, do všech průmyslových odvětví tak, že se bez něj prostě už neobejdeme. Už není cesta, způsob a konec konců ani lidé, abychom to dělali jinak. Jak byste chtěl třeba nahradit miliony digitálních transakcí, které denně proběhnou ve finančním světě?

I když se svět potácí v ekonomické krizi, IT na tom není vůbec špatně. Podle analytiků společnosti Gartner činil růst investic v odvětví v minulém roce 5,9 %, letos odhadují pouze 3,9 %, ale stále je to růst. Je to podle Vás důsledek skutečně kontinuálního rozvoje, nebo je to trochu bublina, která může skončit stejně jako internetová horečka v letech 1996–2001?

Jednou věcí je, že některá témata jsou skutečně trochu nafukovaná uměle, protože firmy chtějí stále přicházet s novými věcmi. Vzpomínám si na jednu dobu, kdy všichni měli pocit, že si musí koupit CRM. Kdo o tom dneska ví? Nebo cloud – velký výstřelek dnešní doby. My, co jsme starší, si pamatujeme termín hostované služby. Všichni jsou dnes vyzýváni k využívání cloudových služeb, přitom cloud je reálně využitelný jen pro určitou třídu úloh.

Jinou věcí je, že IT dále a dále prorůstá do téměř všech oblastí našeho života, do všech průmyslových odvětví tak, že se bez něj prostě už neobejdeme. Už není cesta, způsob a konec konců ani lidé, abychom to dělali jinak. Jak byste chtěl třeba nahradit miliony digitálních transakcí, které denně proběhnou ve finančním světě?

Užíváte počítačový program **legálně**?

Ochrana počítačového programu jako předmětu duševního vlastnictví je v současném legislativním prostředí jednotlivých států Evropské unie zakotvena, přičemž Česká republika není na tomto poli žádnou výjimkou. I přesto dle poslední studie organizace BSA (Business Software Alliance) se v České republice užívá nelegálně 36 % softwaru.

JAN BENEŠ | Autor je advokát, specializuje se na občanské právo, obchodní právo a autorské právo, včetně práva softwarového, právní regulace reklamy, oblast elektronizace veřejné správy a e-Governmentu

POLITIKA TŘIKRÁT A DOST, A CO DÁL?

Podíváme-li se do zahraničí, poslední doba zaznamenala několik novinek. Francie po dlouhých diskuzích přijala politiku „třikrát a dost“. O co vlastně jde? Zákon „třikrát a dost“ zavádí systém dvou varování. Pokud bude uživatel přistižen při porušování autorského zákona, typicky stahováním na P2P sítích, a ani po dvou varováních autorská práva nelegálním stahováním nepřestane porušovat, do třetice bude na určitou dobu odpojen od internetové sítě. Španělsko se naopak tento rok vydalo trochu jinou cestou, a to zavedením selekce závadných internetových stránek prostřednictvím speciální komise duševního vlastnictví.

MEGAUPLOAD.COM KONČÍ

Otázka ochrany nejen počítačového programu, ale jakéhokoliv autorského díla a dalších předmětů ochrany autorského zákona se v poslední době skloňuje zejména v souvislosti se serverem Megaupload.com. V lednu tohoto roku došlo v návaznosti na dění okolo Megaupload.com k omezení služeb například u dalších zahraničních serverů FileSonic, Fileserve nebo Uploadstation.com. V médiích se lze dočíst, že miliardy odkazů na uložená data jsou nefunkční, nově si totiž uživatelé mohou často stáhnout pouze soubory, které sami na internet nahráli (s výjimkou webu megaupload.com, který je kompletně odstaven). Rovněž došlo k masivnímu odstranění větší části obsahu ze serverů Videobb a Videozer. Ty totiž umožňují sledovat videa on-line jedním kliknutím myši (streaming), bez nutnosti klasického „ručního“ stahování (downloading).

HACKERSKÉ ÚTOKY PROTI DOHODĚ ACTA

Druhou stránkou mince jsou hackerské útoky v souvislosti s odporem proti oficiální podpoře dohody ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement), kterou signovala i Česká republika. Její dopad má být mnohem širší, směřující nejen k posílení dodržování práv duševního vlastnictví, tedy zejména boje proti šíření nelegálních kopií všeho druhu, mimo jiné počítačových programů nebo záznamů hudebních či filmových děl. Kritici této dohody často poukazují na omezení svobody projevu na úkor autorských práv a v původní verzi dohody upozorňovali například na příliš široké nebezpečí prohledávání počítačů a dalších osobních věcí cestujících na hranicích.

AUTORSKÝM **DÍLEM**

se rozumí umělecké dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Za autorské dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem.

POČÍTAČOVÝ PROGRAM V ČESKÉ LEGISLATIVĚ

Při pohledu do české právní úpravy zjistíme, že autorský zákon ani jiný právní předpis zvláštní úpravu podobnou té francouzské nebo španělské neobsahuje. I při současné právní úpravě je ale právní ochrana počítačovému programu poskytována.

Autorským dílem se rozumí umělecké dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Za autorské dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem. Postačí kritérium původnosti ve smyslu původního duševního výtvoru.

Pro počítačový program je autorskoprávní ochrana zpravidla spatřována jednak v podobě spustitelné pro počítač včetně zobrazení počítačového programu, za druhé i v podobě zdrojového kódu.

Pro užití počítačového programu je nezbytný souhlas autora (resp. jiné oprávněné osoby, která disponuje právy k počítačovému programu), tj. uživatel musí získat potřebnou licenci. Pouze výjimečně takové licence není třeba. Současně není možné argumentovat, jak se v praxi stále někdy setkáváme, že užití počítačového programu pro osobní potřebu fyzické osoby nevyžaduje souhlas autora.

ZÁVĚR

Pokud shrneme českou zákonnou úpravu, je možné zcela jednoznačně uvést, že umísťování počítačových programů na server a umožnění jejich dalšího sdílení, šíření a stahování (uploading, downloading a streaming), včetně provozování takového serveru, je jednáním, které je v rozporu s autorským zákonem, pokud nebyl poskytnut souhlas (licence) autora či jiné oprávněné osoby dle autorského zákona a současně není naplněna jakákoliv výjimka, kdy souhlasu autora nebo jiné oprávněné osoby by nebylo potřeba. Proto i sledování dalšího legislativního vývoje v České republice v souvislosti s dohodou ACTA, diskuze o jejích „pro“ a „proti“, bude zcela jistě nejsledovanějším bodem v oblasti úpravy duševního vlastnictví pro nadcházející období.

Konec švarcsystému v Čechách?

O pojmu švarcsystém se není třeba pro jeho širokou známost v českém právním řádu nikterak široce rozepisovat. Ve zkratce jej lze popsat jako využívání služeb fyzických osob podnikajících na živnostenský list namísto najímání zaměstnanců. S touto praxí se lze setkat v mnoha odvětvích – od stavebnictví až po počítačové firmy. V IT sektoru firmy obvykle ad hoc najímají nezávislé IT odborníky na vybrané projekty, pokud interní kapacity zaměstnanců takové IT firmy nepostačují k pokrytí požadavků jejich zákazníků.

JOSEF DONÁT | Autor je partnerem advokátní kanceláře ROWAN LEGAL a specialistou na oblast práva informačních a komunikačních technologií

Úvodem postavme na jisto, že švarcsystém je nelegální a hrozí za něj pokuty jak pro objednatele/zaměstnavatele (až 10 mil. Kč), tak pro kontraktora/zaměstnance (až 100 tis. Kč). Na druhou stranu však zejména v oblasti IT je obvykle spolupráce samostatných konzultantů, programátorů či projektových manažerů s IT firmami zcela standardním obchodním vztahem dvou samostatných a rovnoprávných subjektů, aniž by při tom měly tyto subjekty snahu jakkoliv porušovat právní předpisy vztahující se k švarcsystému. Cílem tohoto stručného pojednání je nastínit obecné principy, jak by firmy a jejich kontraktoři v těchto obchodních vztazích měli jednat, aby snížili riziko, že takový právní vztah bude označen za obcházení či porušování zákona.

OBECNÉ ZÁSADY A POSTUPY, KTERÉ JE VHODNÉ DODRŽOVAT PŘI SPOLUPRÁCI S KONTRAKTOREM

Při plnění povinností založených obchodně právním vztahem mezi společností a nezávislým konzultantem (kontraktorem) je třeba postupovat tak, aby nebyly naplněny jednotlivé zákonné znaky závislé práce podle § 2 zákoníku práce. Existuje však několik pravidel, jejichž dodržování eliminuje rizika z nezákonného postupu.

Pro klienta nesmí kontraktor zajišťovat běžné úkoly vyplývající z předmětu činnosti klienta a být při plnění zadávaných pracovních úkolů v obdobně závislém postavení jako zaměstnanci. O švarcsystém se ale nejedná, jestliže klient musí využít specializované činnosti nebo z kapacitních důvodů není krátkodobě schopen pokrýt své závazky vlastními silami. Je však důležité, aby se jednalo spíše o nahodilé stavy či potřeby, nikoliv pravidelně opakované události. Významným vodítkem zde může být ekonomika činnosti – posouzení, zda se klientovi vyplatí pro danou činnost disponovat vlastními prostředky či zaměstnanci.

Protože se jedná o obchodně právní vztah, mělo by být předmětem smlouvy zhotovení díla nebo jeho části při vnesení nejen práce, ale i další hodnoty, jako např. použití vlastního nástroje či upotřebení vlastního materiálu. Mezi oběma účastníky nesmí být vztah nadřízenosti a podřízenosti (což je vlastnost typická pro pracovněprávní vztah), ale oba subjekty si musí být obecně navzájem rovny. Jedna ze stran se zaváže k tomu, že do určité doby vykoná určitou činnost a protistraně předá výsledek činnosti, který je bez vad. Naproti tomu v rámci pracovněprávního vztahu zaměstnanec poskytuje zaměstnavateli svou práci, která vede ke zhotovení díla. V konečném důsledku není zaměstnanec odpovědný za kvalitu díla, nýbrž za kvalitu své práce.

PŘI VYUŽÍVÁNÍ **EXTERNÍCH** KONZULTANTŮ

je třeba mít se na pozoru před tím, aby spolupráce nenesla znaky pracovněprávního vztahu.

POZOR NA E-MAIL A DOVOLENOU

Při výkonu činnosti by kontraktor měl vystupovat vůči třetím osobám svým jménem. Jestliže by vystupoval jménem klienta, pak by hrozilo posouzení vztahu jako švarcsystém. Pokud kontraktoři ve stávající praxi užívají e-maily pod hlavičkou klienta, lze doporučit modifikovat doménu vztahující se ke klientovi a připojit k ní odlišující dovětek (např. xxxxx@external.firma.com).

Jednou z významných okolností důležitých při posuzování existence švarcsystému je počet subjektů, pro něž kontraktor vykonává svou činnost. Pakliže pracuje pouze pro jednoho objednatele, pak zde hrozí vysoké riziko posouzení tohoto vztahu jako švarcsystém. S rostoucím počtem takových odběratelů činností pak rychle klesá možnost podezření ze švarcsystému. Je vhodné, aby kontraktor měl vícero objednatelů. V souvislosti s tím lze proto doporučit, aby v jednotlivých smlouvách byla uvedena prohlášení kontraktora, že poskytované služby poskytuje vícero objednatelům.

OSVČ nemá ze zákona nárok na dovolenou a za dny „dovolené“ nemůže čerpat náhradu mzdy. Dále nemá nárok na poskytnutí pracovních pomůcek a materiálu, nemá nárok na přestávku na oběd, v případě ukončení spolupráce nemá nárok na odstupné (pokud si jej smluvně nesjedná). V případě pracovního úrazu může být odškodněn pouze z vlastní úrazové pojistky, nevztahuje se na něj zákonné pojištění zaměstnavatele. Lze tedy doporučit, aby shora uvedené „bonusy“ smlouvy s jednotlivými kontraktory nezahrnovaly.

Výkon činnosti kontraktora se bude sjednávat jen na určité časové období. Lze doporučit upřednostňovat systém samostatných smluv před jednotlivými objednávkami na základě širší rámcové smlouvy. Jestliže však vzhledem k předmětu plnění není možné aplikovat samostatné smlouvy o dílo, je rovněž možné použít pro úpravu vzájemného vztahu kontraktora a klienta i rámcovou smlouvu na určitý projekt, která bude sjednána na poskytování služeb prostřednictvím dílčích smluv o dílo, které budou uzavírány na základě dílčích objednávek ze strany klienta.

Konečně technické prostředky, které patří klientovi a které jsou užívány kontraktory, včetně možnosti užívání výpočetní techniky, e-mailové schránky a samotného pracovního místa, nesmí být formulovány způsobem obvyklým pro pracovní smlouvy (pracovní pomůcky), ale přichází v úvahu, aby takové prostředky byly předmětem samostatné nájemní smlouvy, na základě které by kontraktor taková zařízení užíval. Bedlivě je však třeba v takové situaci posoudit i související právní aspekty, jako jsou licenční oprávnění objednatele, nájemní smlouvy apod.

Zákony explicitně definují, co je považováno za tzv. švarcsystém, a za jejich porušování hrozí velmi významné postihy. Zástupci inspektorátů práce, které jsou pověřeny výkonem kontroly, již dopředu avizovali, že zintenzivní četnost kontrol, tudíž lze více než doporučit, aby všechny společnosti, které využívají ad hoc služeb externích konzultantů či programátorů, důkladně prověřily, zda z jejich strany nehrozí riziko porušování právních předpisů.

Vlastnictví v případě **abstraktních** děl

O duševním vlastnictví se dnes většinou píše, jako kdyby bylo samozřejmostí. Při bližším pohledu se ale dá mnoho argumentů pro duševní vlastnictví jednoduše zpochybnit. S existencí a vymáháním intelektuálních vlastnických práv je totiž spojeno mnoho nejasností. Podívejme se na ty hlavní z nich.

JAN PRŮŠA | Autor je ekonom, působí na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK

SOUKROMÉ VLASTNICTVÍ

Vlastnictví znamená, že vlastník má plné právo s objektem konat dle své vůle – vlastník může vlastněný objekt užívat, měnit či pronajímat, aniž by mu v tom kdokoliv mohl bránit. Samozřejmě jen do té míry, dokud tím neporušuje vlastnická práva jiných. Například pokud vlastním auto, mohu s ním libovolně jezdit, ovšem ne po cizích pozemcích, u kterých pro to nemám svolení vlastníka.

Jak vidíme, základní charakteristikou vlastnictví je, že vlastnictví vylučuje – pokud objekt nevlastním, nemohu ho využívat. Důvodem je, že bych svým užíváním omezil právo vlastníka. Kdybych vzal cizí auto, nemohl by skutečný vlastník s tímto autem manipulovat dle své vůle. Omezil (porušil) bych jeho vlastnické právo.

LZE ABSTRAKCI VLASTNIT?

Vlastnictví se tedy jednoznačně vztahuje k fyzickým objektům.

Ovšem u abstraktních objektů vlastnictví nejde jednoznačně definovat. Pokud si přečtete můj článek, užíváte mé myšlenky a můžete je dokonce dál přetvářet a používat – a přitom já mám stále svůj článek. Přečtením jste mě ve „vlastnictví“ článku nijak neomezil. Je proto logické se ptát, proč má vlastně něco jako intelektuální vlastnictví existovat v zákonech a být soudně vymáháno?

Obhájci duševního vlastnictví se opírají o dva hlavní důvody, proč toto abs-

traktní vlastnictví právně vymáhat. Lidé obecně cítí, že když nějaké intelektuální dílo vytvoří, přáli by si za něj patřičnou odměnu. Vidí ochranu duševního vlastnictví jako správnou cestu, jak se k této odměně dostat.

I když tento argument zní rozumně, má jeden háček: Vlastnictví nevzniká na základě odvedené práce/námahy. Spíše naopak, většina lidí pracuje jako zaměstnanci, kdy jim výsledek jejich práce nepatří. Zaměstnanci dostanou odměnu za odvedenou námahu, ovšem produkt vždy patří firmě, která poskytla ostatní výrobní prostředky (materiál, součástky, stroje, kanceláře). Vlastnictví proto s námahou spojovat nemůžeme.

DŮVODY PRO INTELEKTUÁLNÍ VLASTNICTVÍ

Někteří obhájci intelektuálního vlastnictví sice tyto námitky uznávají, přesto tvrdí, že jeho ochrana – byť nelogická – je nutná, protože jinak by nikdo abstraktní díla nevytvářel. Tím však přehlíží realitu: Za prvé, i když nelze vlastnit intelektuální dílo (například text knihy) jako takové, neznamená to, že jeho vytvoření nelze prodat v jiné podobě, třeba služby.

Za druhé, mnoho autorů tvoří a svá díla naopak záměrně volně šíří právě jako marketing pro své jiné služby. Mozart se přece také neživil prodejem svých desek, ale prodejem svých služeb – koncertů.

Konečně, tvrdí protipirátské svazy, lidé si abstraktní díla kupují s doložkou, že je nesmí dál šířit, a smluvně se tak k nešíření zavazují. To má opět jeden zásadní háček: Jestliže uznáme předchozí námitky, lze si obtížně představit, jak by šlo zabránit nešíření něčeho, co nelze vlastnit. Těžko lze právně vymáhat nesmysl, byť je obsažen ve smlouvě.

PRAKTICKÝ PŘÍSTUP

Je proto jasné, že vztahy autorů a uživatelů nejsou jednoznačné. Přesto lze nalézt řešení ke spokojenosti obou stran.

Předně je potřeba vyjít z reality: Dříve velmi dobře fungovalo spojení obsahu s nosičem (prózy s knihou, hudby s LP nebo CD), místo abstraktního obsahu stačilo prodat fyzický nosič. Dnes obrovsky vzrostla nabídka jak obsahu, tak fyzických nosičů (v podobě harddisků), zákazníci proto tlačí na autory, aby zvýšili svou efektivnost a přišli s lepší a/nebo větší nabídkou za mnohem nižší cenu. S tímto ekonomickým zákonem se musí autoři vyrovnat.

NA NECHVALNĚ PROSLULÉM **CITÁTU**

anarchisty Proudhona „Vlastnictví je krádež“ se dá jednoduše ukázat hlavní princip vlastnictví, jak si ho každý z nás intuitivně představuje: Podle klasické liberální ekonomie je totiž – v přímém opaku s Proudhonovým konceptem – vlastnictví všechno jiné než krádež.

Autoři mají na své straně dva faktory: Jednak se na prvním místě vždy rozhodují oni, jestli svou tvorbu někomu poskytnou nebo ne. A jednak se jim dnes nabízí mnohem širší škála možností, jak spojit obsah se službou – vlastnictví služby lze totiž velmi dobře prodat. Stačí tedy změnit film v zážitek v kině, hudbu v koncert nebo prózu v knihovní databázi, a jak vidíme v praxi, za takové služby jsou zákazníci rádi ochotní platit.

Samozřejmě je mnohem jednodušší uzákonit něco velmi sporného, tedy ochranu tzv. duševního vlastnictví, a pak se spolehnout na sílu státu a vymáhat autorské poplatky z úplně všeho – z prázdných CD, z rádií v restauracích apod. Je smutné, že se autorské asociace vydávají touto zpátečnickou cestou násilné státní podpory, místo přizpůsobení se poptávce zákazníků.

Nová **média** ve veřejném sektoru

Komunikace v nových médiích se posunula do druhé fáze svého vývoje. Po etapě nadšeného objevování a nekritického obdivu nadchází doba hledání vskutku efektivního využití.

MAREK BUCHTA | Autor je marketingový konzultant

PORTFOLIO KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ V NOVÝCH MÉDIÍCH

Prudký rozvoj komunikačních a počítačových technologií během několika let podstatně změnil podobu našeho světa v mnoha oblastech. Stranou nemohla zůstat ani oblast marketingové komunikace a médií. Vedle „tradičních" technik se postavil internetový marketing, marketing v sociálních sítích nebo mobilní marketing. K tradičním médiím (televize, tisk, rozhlas nebo venkovní reklama) se přiřadilo celé portfolio dalších možností v „nových médiích" (internet, smartphony, tablety apod.). I „tradiční média" cítí potřebu vývoje tímto směrem, a tak vznikly internetové videoarchivy (např. VOYO.cz), webová rádia, digitální billboardy nebo klasická tisková média převedená do podoby pro tablety.

DIGITÁLNÍ ROZDĚLENÍ SPOLEČNOSTI

Počet uživatelů internetu v České republice aktuálně překročil 6 milionů. Pokud se podíváme blíže na jejich socio-demografické rozdělení, zjistíme, že kromě tradičního dělení společnosti vzniklo i rozdělení na základě možnosti přístupu k informacím na internetu. Digitální rozdělení pochopitelně se socio-demografickým úzce souvisí. V digitální propasti jsou ze-

jména lidé starší, s nižším vzděláním a příjmem. V komerčním sektoru to nebývá až takový problém. Co z toho ale plyne pro komunikaci ve veřejném sektoru? Z jedné strany pozitivní zjištění, že je možné využít internet k aktivní komunikaci s většinou české populace a ve většině témat (cestovní ruch, školství, životní prostředí, daně atp.). Z druhé strany je potřeba stále přemýšlet o vhodné kombinaci zdrojů informací, zejména pokud jde o informace určené pro starší a sociálně slabší část populace (důchody, dávky, zdravotnictví a další oblasti). Je potřeba si uvědomit, že situace se rychle mění a za necelých deset let budou ve věku 55 let (kde se nyní pokrytí populace láme) lidé, pro které je internet přirozenou součástí jejich života. V jen o málo delším horizontu můžeme očekávat armády „digitálních důchodců". Změny, které tento vývoj přinese, budou rapidní a jsou dosud velmi málo prozkoumané.

NOVÁ MÉDIA VYŽADUJÍ ZCELA ODLIŠNÝ PŘÍSTUP

Plánování internetové strategie jakékoli organizace je jako přechod od kreslení k třírozměrnému modelování. Prvním a snáze zvládnutelným krokem je monitoring. Jak je daná organizace na internetu vnímána, jakým způsobem se o ní vyjadřují internetoví novináři i běžní uživatelé v blogu, diskuzi nebo na sociálních sítích? V mnoha oblastech veřejného sektoru je potřeba dopředu pochopit, že většina příspěvků může být negativních. Obdobně je to ale i v různých komerčních sektorech (banky, telekomunikační operátoři a další).

Složitějším krokem je vytvoření vlastní aktivní strategie. Na jejím začátku by měl vždy být promyšlený plán – koho je potřeba oslovit a s jakým cílem. Je potřeba vytvořit nový informační kanál, nebo jde o elektronizaci části agendy (daně, poplatky)? Je cílem nalákat (turisty, investory), posunout vnímání (image), odradit (kouření), změnit chování (obezita) nebo získat nové zaměstnance (nábor)? Jaký je časový horizont (rok, volební období, více než pět let) a jak se bude hodnotit úspěch a efektivita vložených nákladů?

Sebelepší úmysly bez dobrého plánu mohou na internetu zcela zapadnout. Zejména velké organizace mají tendenci umísťovat na stránky rozsáhlé materiály, jejichž prostudování není v silách běžných uživatelů. Ani výborná stránka sama nezajistí, že ji budou uživatelé navštěvovat. Relativně levná je SEO optimalizace, která stránku posune na lepší pozice ve vyhledávačích. Samozřejmostí by mělo být uvádění webové adresy na veškerých vhodných off-line materiálech. Pomůže generování „wordofmouth", získávání doporučení a free publicity. Propagace internetového projektu inzercí (třeba formou PPC reklamy nebo reklamy na sociálních sítích) je již podstatně finančně náročnější. Ke komplexní propagační kampani na internetové služby (třeba formou televizní kampaně) zatím sáhli pouze ti nejsilnější hráči na trhu (Seznam, Google, Centrum...).

STRATEGIE V SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Úspěšné sociální sítě vydělávají svým akcionářům velké peníze a přinášejí každodenní radost milionům svých, zejména mladších uživatelů. Na vzestupu je takzvaná „sociální inteligence", tedy možnost uživatelů těchto sítí organizovat se a aktivně vystupovat proti vládám, firmám nebo jiným autoritám. Od arabského jara přes Occupy Wall Street až po protesty proti omezování svobody internetu (ACTA). Ve výjimečných případech lze tuto sociální inteligenci organizovaně pozitivně využít – jako například americký prezident Obama ve své kampani v roce 2008. Nikdo ale nemá garanci, že se stejné síly nakonec neobrátí proti němu.

Firmám a organizacím zatím až na výjimky přinesly sociální sítě spíše starosti. Mít svůj profil na Facebooku nebo Twitteru se stalo módou, nebo dokonce téměř normou. Faktem je, že řada organizací si ale se zřízeným profilem dále nedokáže poradit. Příspěvky kopírují tiskové zprávy a působí nudně a neadekvátně. Odezvy jsou negativní a je těžké na ně rozumně reagovat, nebo dokonce odolat nutkání je přímo cenzurovat.

Jednoznačné řešení těchto problémů zatím není, i když pro zlepšení lze učinit řadu kroků. Prvním z nich by mělo být vzdělávání vedoucích pracovníků, manažerů i zaměstnanců. Co to jsou sociální sítě, jak fungují, v čem je jejich nebezpečí a kde naopak mohou pomoci. Jaká je strategie organizace a jaký přístup se očekává od zaměstnanců? Právě využívání insiderů (zaměstnanců, podporovatelů a příznivců) je správným krokem k větší autenticitě. Atraktivní je zveřejnění exkluzivní informace na síti dříve než jinde nebo vtažení obecenstva do děje. Hezkým příkladem toho je v komerční oblasti firma Ford, která na Facebooku nechala hlasovat o tom, jaký zvuk by měl mít nový elektrický Ford Focus.

PŘEDPOVĚĎ ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ

Tvůrci (Creators) – mají vlastní stránku, blog, nahrávají videa nebo hudbu, píší články – 23 %

Konverzovači (Conversationalists) – aktivně konverzují přesTwitter a Facebook – 26 %

Kritici (Critics) – hodnotí produkty a služby, komentují blogy a články, přispívají do Wikipedie – 33 %

Sběratelé (Collectors) – využívají RSS, hodnotí webové stránky – 22 %

Účastníci (Joiners) – navštěvují sociální sítě a udržují si vlastní profil – 50 %

Spectators (Pozorovatelé) – čtou blogy, dívají se na videa, čtou hodnocení a diskuze – 69 %

Inactives (Neaktivní) – 21 %

Zdroj: ForresterResearch Inc., procenta jsou počítána z dospělých 18+ připojených k internetu v západní Evropě

IT na Slovensku

Podľa Eurostatu používa pravidelne internet na Slovensku viac ľudí, ako je priemer EÚ. Širokopásmový internet majú tri štvrtiny firiem, čo je síce pod únijným priemerom, ale stále je to dobrý výsledok v porovnaní s elektronickou dostupnosťou verejnej správy.

RADOVAN ĎURANA | Autor je ekonom a analytik Institutu ekonomických a spoločenských analýz v Bratislavě (INESS)

IKT SEKTOR

Sektor Informačných a komunikačných technológií (IKT) má svoje pevné miesto v ekonomike Slovenska a vo viacerých aspektoch zatieni aj dominantný automobilový sektor, či elektrotechnický sektor.

Tak ako vo väčšine krajín, aj na Slovensku IKT sektoru počtom dominujú malé firmy s menej ako 10 zamestnancami. K viac ako 5 tisícom takýchto firiem treba ešte pridať ďalších 10 tisíc živnostníkov, ktorí tak spolu so zamestnancami tvoria 30 tisícovú masu pracujúcich s jednotkami a nulami. Naproti vysokému počtu malých firmičiek však stojí desať najväčších zamestnávateľov, ktorí dávajú prácu viac ako tretine zamestnancov. Nejde pritom len o pobočky svetových firiem, pôvodom slovenské spoločnosti ako ESET či Asseco sú etablované aj v zahraničí.

Hoci počet zamestnancov tvorí len 2 % ich celkového počtu, IKT sektor sa na HDP podieľa takmer 4 %. Charakteristická je takmer dvojnásobná mzda v tejto oblasti v porovnaní so slovenským priemerom. Pracovné miesta v IKT sú preto žiadaným prispievateľom verejnej pokladnice, a to nielen kvôli dvojnásobne vysokým odvodom a daniam dobre platených zamestnancov. Firmy v tomto odvetví v roku 2010 zaplatili 13% dane z príjmov právnických osôb.

Aj na Slovensku síce verejná správa patrí k hlavným zákazníkom IT sektora, avšak rozhodne nemožno povedať, že by jej požiadavky boli zdrojom inovácií alebo že by bola trend setterom v tomto sektore. Verejná správa na Slovensku stále dobieha zameškané, o čom vypovedá jej nelichotivé postavenie v štatistike dostupnosti základných verejných služieb (napr. daňové priznania, osobné doklady, oznámenie na polícii) na internete v našom regióne:

Rovnako mešká plnohodnotné využitie potenciálu informačných technológií. Verejná správa chce byť naďalej vlastníkom všetkých počítačov a softvérových licencií, každé oddelenie musí mať svojho „ajťáka“, každý minister si chce počítače kupovať sám. Potrebná je ale zmena paradigmy, ktorá by zohľadnila skutočnosť, že pre väčšinu zamestnancov verejnej správy je počítačové vybavenie popísateľné tak jednoducho a presne, ako parametre pracovného stola. Štandardizácia procesov, parametrov či toku dokumentov vytvára predpoklad nielen na ďalší rozvoj outsourcingu IT služieb a centralizovaných nákupov formou aukcií, ale aj na efektívnu súťaž dodávaných softvérových riešení.

E-GOVERNMENT

E-Government je zlým svedomím slovenských predstaviteľov naprieč celým politickým spektrom. Z miliardy eurofondových eur určenej na elektronizáciu verejnej správy sa ku koncu minulého roka vyčerpalo katastrofálnych 8 %. Meškajú výzvy, čerpanie je pomalé, administratívne náročné.Obrovský balík peňazí priťahuje vyhľadávačov renty a politici cítia svoju príležitosť.Nezáujem o zlepšovanie služieb a absenciu kvalitného ľudského kapitálu na strane verejnej správy ešte znásobuje striedanie vládnucich koalícií. Programové obdobie 2007–2013 zažije troje voľby, posledná zmena cieľov tohto operačného programu bola prijatá v decembri minulého roka. Do konca programového obdobia prichádzajú necelé dva roky, obavy z nedočerpania sú preto viac ako na mieste.

Program má tri základné ciele: elektronizáciu verejnej správy, digitalizáciu archívov a dostupnosť širokopásmového internetu. Vyše 820 mil. eur je určených na dosiahnutie prvého cieľa, ktorý zahrňuje to najdôležitejšie – prepojenie a štandardizáciu informačných databáz verejnej správy. Register fyzických osôb by mal byť spustený na konci roka 2012, neskôr sa majú pridávať ostatné služby.Už teraz je však možné diskutovať o efektívnosti čerpaných fondov. Napríklad projekty elektronizácie technických preukazov motorových vozidiel vyjdú v prepočte na 25 eur za vozidlo.

Hoci sa práve elektronické techničáky už staly realitou, dátum, keď občan nebude musieť strácať čas osobnou návštevou úradu vďaka elektronickej komunikácii, je stále v nedohľadne.

E-GOVERNMENT JE ZLÝM **SVEDOMÍM** slovenských predstaviteľov naprieč celým politickým spektrom.

Tabulka: č. 1 Percento dostupnosti 20 základných verejnýchslužieb na internete v roku 2010

Zeme	Dostupnosti v %
Slovinsko	95
Estónsko	94
Lotyšsko	93
Poľsko	79
Česká Republika	73
Litva	72
Bulharsko	70
Maďarsko	66
Slovensko	63
Rumunsko	60

Zdroj: Eurostat

Přinese rok 2012 **jaderný** Írán?

Jaderný program Íránu bude v roce 2012 jedním z hlavních témat souvisejících s politickým a bezpečnostním vývojem v regionu Blízkého východu. Ani změny vyvolané takzvaným „arabským jarem" nemohou zastínit fakt, že mezinárodní společenství s narůstajícími obavami sleduje vývoj postojů Teheránu k požadavkům zastavit jeho jaderný program.

IRENA KALHOUSOVÁ | Autorka je analytičkou Pražského institutu bezpečnostních studií (PSSI)

Zpráva Mezinárodní agentury pro jadernou energii (IAEA) z listopadu 2011 otevřeně mluví o tom, že íránský jaderný program má vojenský charakter. Předkládá mimo jiné důkazy, že Teherán testuje nosiče, jež budou schopny nést nejen konvenční, ale i jadernou nálož.

Také tato zpráva přispěla k tomu, že se v posledních měsících vztahy mezi Západem a Íránem značně vyostřily. Spojené státy uvalily sankce také na neamerické firmy obchodující s Íránem. V zatím poslední ze série sankcí dal prezident Obama navíc americkým bankám možnost zmrazit konta spojená s íránskou vládou.

SPOJENÉ STÁTY A EVROPA

Kromě zavedení sankcí se Washington silně vymezil vůči hrozbám Íránu, že na sílící západní tlak bude reagovat uzavřením Hormuzského průlivu, jenž je klíčovou doprav-

ní tepnou pro lodě vyvážející ropu z Perského zálivu. Spojené státy deklarují, že takový krok budou považovat za překročení „červené linie“, jež vyvolá vojenskou odpověď. Na důkaz své vojenské připravenosti USA posilují své vojenské (především námořní) kapacity v oblasti Perského zálivu, a to navzdory škrtům ve svém obranném rozpočtu.

Rovněž Evropská unie, ve své zahraniční politice často velmi nejednotná, považuje íránský jaderný program za zásadní bezpečnostní hrozbu. V reakci na to schválila EU sankce zavazující její členské státy k tomu, aby do půl roku přestaly kupovat íránskou ropu.

Tyto sankce se dotknou především ropné politiky států jižní Evropy, jež jsou nejvíce postiženy ekonomickou stagnací a dluhovou krizí. S ohledem na tento fakt je zřejmé, jak zásadním bezpečnostním tématem jsou pro EU jaderné ambice Íránu. Unie je rozhodnuta stupňovat tlak na Teherán s cílem přesvědčit ho, aby začal s mezinárodním společenstvím spolupracovat.

Britské a francouzské válečné lodě navíc doprovodily americké námořní síly do Perského zálivu, čímž Evropané vyslali jasný signál Íránu, že jsou ve svém postoji k zajištění volné plavby Hormuzským průlivem zajedno s USA.

ARABŠTÍ SOUSEDÉ

Jsou to ale především arabské země v oblasti Blízkého východu, kdo sleduje kroky Íránu s velkými obavami. Vlna revolucí a nepokojů otřásla pozicí mnoha sunnitských režimů v regionu a oslabila jejich postavení vůči vlivu šíitského teokratického režimu v Teheránu.

Regionální mocenská pozice Egypta je v důsledku domácích politických otřesů výrazně oslabena a Saúdská Arábie ani Jordánsko si nemohou být jisté, zda revolta nezasáhne také jejich obyvatelstvo a neotřese tak stabilitou dosavadního politického uspořádání. Kvůli odchodu amerických vojáků ze sousedního Iráku a v blízké době i z Afghánistánu se navíc Íránu otevírá velká příležitost pro rozšíření své sféry vlivu do těchto velmi nestabilních států, jež jsou náchylné k vnějším vlivům.

Mocenská pozice, prestiž a bezpečnost sunnitských arabských zemí v regionu navíc ještě výrazně oslabí, pokud se z Íránu stane jaderná velmoc. I proto například Saúdská Arábie nedávno uzavřela se Spojenými státy zbrojní kontrakty v řádech miliard dolarů. Realistický je rovněž scénář počítající s proliferací jaderných zbraní v celém regionu. O takové možnosti se mluví především v souvislosti se Saúdskou Arábií a Tureckem.

PŘESTO BUDE ROK 2012

pro další vývoj íránské kauzy klíčový. Buď mezinárodní společenství najde způsob, jak Teherán od jaderného programu odradit, nebo se bude muset smířit s novou jadernou velmocí na Blízkém východě.

IZRAEL VE STŘEHU

Dalším klíčovým aktérem v regionální mocenské hře je Izrael. Většina izraelských představitelů jednotně tvrdí, že považuje jadernými zbraněmi disponující Írán za existenční hrozbu pro židovský stát. Neberou tak na lehkou váhu rétoriku prezidenta Ahmadínežáda o vymazání Izraele z mapy Blízkého východu.

Velkou obavu vzbuzuje v Izraeli možnost, že by se případné íránské jaderné zbraně dostaly do rukou hnutí Hizballáh, pro nějž je Teherán nejbližším spojencem a také zdrojem peněz a zbraní. Během zatím poslední konfrontace, v roce 2006, vypálil Hizballáh z jihu Libanonu na Izrael okolo 4 000 raket, a právě geografická blízkost dělá z hnutí účinnou zbraň Teheránu proti Izraeli.

Z prohlášení izraelských představitelů je zřejmé, že příliš nevěří v účinnost západních sankcí a diplomatického tlaku. O krocích, jež Izrael proti Teheránu nyní ve spolupráci se západními zeměmi podniká, lze jen spekulovat. Nicméně občasná zmizení iránských jaderných vědců a smrtící útoky na ně či záhadné výbuchy v iránských jaderných zařízeních jsou částečně připisovány právě Izraeli.

Počítačový virus Stuxnet, který ochromil zařízení na obohacování uranu v íránském Natanzu, byl podle všeho také dílem západních rozvědek. Navíc Izrael nechává i své nejbližší spojence v nejistotě ohledně toho, zda plánuje vojenský útok proti jaderným zařízením v Íránu, či nikoliv.

ROK 2012 BUDE KLÍČOVÝ

Další kroky Západu související s íránským jaderným programem jsou krajně nejisté. Diplomatický tlak ani sankce Teherán k jednacímu stolu nepřivedly, ačkoliv v přesně to stále doufají mnozí, především evropští politici. Íránský režim je sice pod tlakem, ale jaderný program je pro něj otázkou prestiže, což vnímají podobně i mnozí běžní obyvatelé Íránu, kteří jsou kvůli tomu ochotni vládě odpustit i špatnou ekonomickou situaci země.

Vnější vojenský útok na íránská jaderná zařízení představuje velký problém, protože jsou rozmístěna na mnoha místech a v některých případech se nacházejí tak hluboko pod zemí, že není jasné, zda by je dokázaly eliminovat konvenční zbraně. Navíc by jakýkoli útok na Írán vyvolal dramatické zdražení ropy a do nestabilního regionu by minimálně v krátkodobém horizontu přinesl další velkou nejistotu.

Přesto bude rok 2012 pro další vývoj íránské kauzy klíčový. Buď mezinárodní společenství najde způsob, jak Teherán od jaderného programu odradit, nebo se bude muset smířit se změněnou geopolitickou situací, kdy na Blízkém východě přibude další jaderná velmoc se značnými regionálními mocenskými ambicemi.

Sledování mobilních telefonů **omezeno** nálezem Ústavního soudu

Ústavní soud navázal na své dřívější rozhodnutí omezující přístup orgánů činných v trestním řízení k údajům získaným mobilními operátory a tento přístup s ohledem na nedostatečnost právní úpravy zrušil úplně. V následujícím textu proto popíšu, o jaké údaje se zde jedná, jak je tato problematika právně řešena a jaké důsledky může nález Ústavního soudu v této věci mít.

LUBOŠ JEMELKA | Autor je právník a politolog. Přednáší na CEVRO Institutu a pravidelně publikuje zejména k problematice správního práva

PŘÍSTUP K PROVOZNÍM A LOKALIZAČNÍM ÚDAJŮM

Cenný zdroj informací pro trestní řízení představují tzv. provozní a lokalizační údaje, tedy údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu (zahrnující nikoli odposlechy, ale například to, kdo, s kým a kdy komunikoval, kde se v tu chvíli nacházel apod.), které získávají mobilní operátoři prostřednictvím mobilních telefonů. Až do 12. 4. 2011 měli mobilní operátoři povinnost tyto údaje preventivně minimálně půl roku uchovávat. Tato předchozí úprava však byla napadena u Ústavního soudu skupinou poslanců, kteří v ní spatřovali porušení nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí a ochrany před neoprávněným shromažďováním osobních údajů. Ústavní soud dal stěžovatelům za pravdu a povinnost tohoto uchovávání údajů podle zákona o elektronických komunikacích zrušil. To však samo o sobě ještě neznamenalo zpochybnění § 88a trestního řádu, stanovujícího možnost tyto údaje (v rozsahu, v jakém je mají mobilní operátoři k dispozici) vyžadovat, jeho čas měl teprve přijít.

Na základě stížnosti Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 27. 5. 2011 se začal Ústavní soud zabývat i dostatečností

§ 88a trestního řádu, který umožňuje získávání uvedených údajů vždy, „je-li to třeba k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení“. Je zřejmé, že tato právní úprava nepatřila k nejpropracovanějším, na což stížnost poukázala a zpochybnila dostatečnost garancí práv dotčených osob. Ústavní soud se s argumentací této stížnosti ztotožnil a uvedl, že benevolentní přístup právní úpravy vede k tomu, že se tento zdroj informací stává rutinním prostředkem pro odhalování či pouhou prevenci trestné činnosti, a to i pro případy, kdy by bylo možné užít jiné (k dotčeným osobám šetrnější) důkazní prostředky. To doložil rovněž značným množstvím případů, kdy k tomuto získávání informací dochází.

Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský a ústavní soudce zpravodaj Miloslav Výborný (vlevo)

Dle údajů Ústavního soudu došlo například v roce 2008 k podání 131 tisíc žádostí o poskytnutí provozních a lokalizačních údajů, v roce 2009 jich pak bylo podáno dokonce více než 280 tisíc.

Ústavní soud k tomu dodal, že i když je k získávání těchto údajů nezbytný souhlas soudu, nelze nedostatečnost právní úpravy řešit tím, že soudci budou nahrazovat úvahy zákonodárce, a tedy absenci dostatečné určité právní úpravy, protože by to nebylo slučitelné s principem právní jistoty. Uvedl, že soudy nemohou pomáhat policii nekontrolovaným povolováním výpisů, ale naopak musí vyvažovat nerovnovážné postavení člověka, proti kterému je trestní řízení vedeno. S ohledem na výše uvedené a na to, že se zde jedná o nepřiměřený zásah do soukromí osob užívajících telekomunikační prostředky, Ústavní soud rozhodnutím ze dne 20. 12. 2011 (vyhlášeným 4. 1. 2012) § 88a trestního řádu, upravujícího přístup k těmto údajům, zrušil.

DŮSLEDKY NÁLEZU ÚSTAVNÍHO SOUDU

Aby Ústavní soud částečně zmírnil důsledky zrušení § 88a trestního řádu, ve svém rozhodnutí dodal, že jím nedochází ke zpochybnění takto již dříve získaných informací a že zrušení tohoto paragrafu nastane až k 1. říjnu 2012, aby měli zákonodárci dostatek času pro přijetí přesnější právní úpravy.

Pro úplnost považuji za vhodné zmínit rovněž odlišné stanovisko místopředsedkyně Ústavního soudu JUDr. Janů, která uvedla, že zákonné limity přístupu k těmto informacím bylo možné nalézt i v současnosti, a to pomocí analogie k pravidlům týkajícím se odposlechů podle § 88 trestního řádu, což připustil dříve i sám Ústavní soud (například nálezem sp. zn. II ÚS 789/06). Pokud by tento názor převážil (což se ovšem nestalo), platila by i dnes pro získávání provozních a lokalizačních údajů analogicky pravidla týkající se provádění odposlechů.

Pravidla pro provádění odposlechů stanovují například to, že se musí jednat o zvlášť závažný zločin nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, že příkaz k odposlechu musí mít předepsané náležitosti nebo že se musí průběžně vyhodnocovat důvody provádění odposlechu. Vymezuje dále pravidla pro následné zničení pořízeného záznamu, nebo dokonce následné informování dotčené osoby o tom, že byla odposlouchávána.

Toto rozhodnutí se pochopitelně neobešlo bez kritiky zejména ze strany Policie ČR. Již po předchozím nálezu Ústavního soudu, který zrušil povinnost uchovávat uvedené údaje mobilními operátory, se objevovaly články hovořící o tom, že policie částečně oslepla. Pokud by tomu tak bylo, musela by nyní oslepnout zcela. Domnívám se však, že tomu tak úplně není. Je sice pravda, že v případě určitých trestných činů mají provozní a lokalizační údaje nezastupitelnou úlohu, v řadě dalších případů lze však využívat i jiné důkazní prostředky a v omezení nadužívání informací, které o nás „vyzrazují“ mobilní telefony, lze spatřovat určité pozitivum. Pro případy, kdy budou tyto údaje třeba, musí být nyní připravena nová právní úprava, která bude garantovat lepší ochranu tzv. práva na informační sebeurčení podle čl. 13 Listiny základních práv a svobod a jež zajistí, že se brány našeho soukromí nebudou otvírat tak často a tak snadno, jako je tomu doposud.

PRAVIDLA PRO **PROVÁDĚNÍ ODPOSLECHŮ** stanovují například to, že se musí jednat o zvlášť závažný zločin nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, že příkaz k odposlechu musí mít předepsané náležitosti nebo že se musí průběžně vyhodnocovat důvody provádění odposlechu. Vymezuje dále pravidla pro následné zničení pořízeného záznamu, nebo dokonce následné informování dotčené osoby o tom, že byla odposlouchávána.

ci consult research

Vidíme svět takový, **jaký je.**

USA přesouvají pozornost k Asii. A odsouvají vztahy s Evropou na druhou kolej.

Transatlantismus slábne

Spojenectví USA a Evropy naráží dvě desetiletí po skončení studené války na zásadní změny domácího i mezinárodního původu. Nejzávažnějším testem transatlantické spolupráce je probíhající přesun americké pozornosti z Evropy do Asie. Tento trend dále zesílí v důsledku generační změny v USA i v Evropě. Generace atlanticistů, kteří stáli bok po boku v době studené války, bude brzy nahrazena generací, jež tuto formativní zkušenost postrádá. Tři ze čtyř mladých Američanů dnes vnímají Asii jako důležitější pro americké zájmy než Evropu.

Důvody, proč bude orientace na Asii pokračovat, jsou prosté:

- význam Asie ve světové politice objektivně stoupá, zatímco význam Evropy upadá,
- USA čelí vlastní rozpočtové krizi a plánují v následujících deseti letech výrazné škrty v rozpočtu ministerstva obrany,
- eskalující americké zadržování Číny může antagonizovat ty evropské země, které ji chápou jako nepostradatelného obchodního partnera (zejména Německo).

Situace se nezmění ani v případě střídání stráží v Bílém domě. Pravděpodobný republikánský kandidát Mitt Romney bude vést pragmatickou zahraniční politiku zaměřenou na zájmy velkého amerického byznysu, k němuž má i osobně blízko.

Romney udělá vše pro to, aby zastavil ekonomickou stagnaci a obnovil prosperitu USA. Pokud to bude vyžadovat užší spolupráci s Čínou na úkor vztahů s Evropou, nebude mít žádné zábrany, aby takový obrat provedl.

WWW.CICAR.CZ